

Warszawa, 8 lutego 2013 r.

L.p. 34 NInA/2013

Pan
Karol KOŚCIŃSKI
Dyrektor
Departamentu Własności Intelektualnej
i Mediów
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

w odpowiedzi na pismo z dnia 17 stycznia 2013 r. w sprawie zgłoszenia uwag do dokumentu Komisji Europejskiej **Komunikat Komisji w sprawie treści na jednolitym rynku cyfrowym (COM (2012) 789)** Narodowy Instytut Audiowizualny („NInA”) przedstawia swoje stanowisko do omawianego dokumentu.

W opinii NInA podjęcie przez Komisję Europejskiej dialogu z zainteresowanymi stronami, którego celem ma być wypracowanie rozwiązań dla problemów we wskazanych w Komunikacie obszarach, stanowi cenną inicjatywę, w którą powinny być w znaczący zaangażowane również polskie podmioty działające w obszarze udostępniania i korzystania z dóbr kultury w środowisku cyfrowym. Rząd Polski w granicach swoich możliwości działania powinien zadbać o to, by wśród podmiotów zaproszonych do udziału w powołanych w dniu 4 lutego 2013 r. grupach roboczych znaleźli się w równym stopniu przedstawiciele wszystkich zainteresowanych stron – zarówno podmioty komercyjnie udostępniające dobra kultury, jak i instytucje państwowe i pożytku publicznego działające w obszarze ochrony i udostępniania dziedzictwa, w tym dziedzictwa audiowizualnego, czy w końcu organizacje reprezentujące odbiorców.

NInA z uznaniem przyjmuje, że wśród wyróżnionych w Komunikacie Komisji obszarów znajduje się sektor audiowizualny i instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo kulturowe. Podkreśla to coraz bardziej znaczącą rolę instytucji, których zadaniem jest ocalenie dziedzictwa kulturowego oraz jego udostępnienie za pośrednictwem nowych technologii w Europie, a jednocześnie wskazuje, że działanie tych instytucji w obecnie istniejących ramach prawnych jest w dużym stopniu utrudnione.

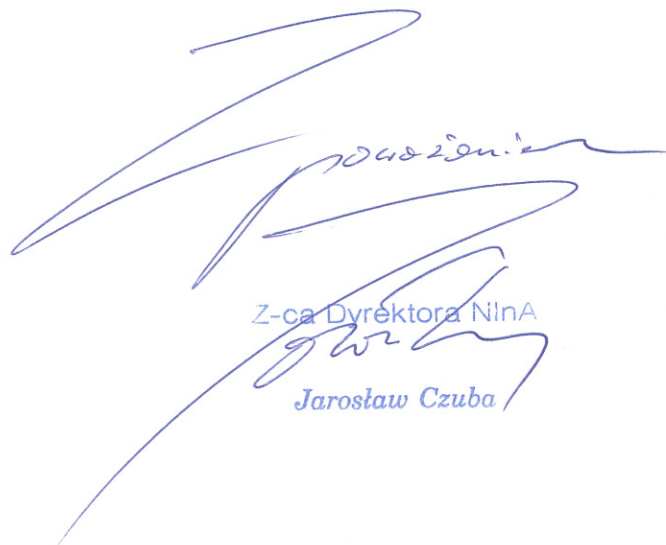
Z dwóch zakresów problemów dotyczących instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe wskazanych z Komunikacie, jedynie konieczność stworzenia zaleceń dla państw członkowskie w zakresie zapewnienia instytucjom dziedzictwa kulturowego odpowiednich praktycznych ram dla „reprodukowania” lub „zmiany formatu” materiałów archiwalnych w celu digitalizacji na potrzeby ochrony zasobów, znajduje pełne poparcie NInA. Drugi z poruszanych tematów – tj. znalezienia praktycznych rozwiązań dla problemu dzieł audiowizualnych, które pozostają poza obiegiem dystrybucyjnym na zasadzie dobrowolności (ang. „out-of-distribution”), jest w opinii NInA problemem niedostatecznie w Komunikacie wyjaśnionym (zarówno z polskiej, jak i w angielskiej treści dokumentu trudno jest wywnioskować, o jakie dokładnie sytuacje chodzi), jak również nie jest najistotniejszym z punktu widzenia instytucji zajmujących się dziedzictwem audiowizualnym. W swojej praktyce NInA rzadko spotyka się z odmową ze strony współtwórców autorów utworów audiowizualnych na ucyfrowienie i udostępnianie ich dzieł w sieci, dodatkowo pomocny jest w tym zakresie art. 41 ust. 5 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Znacznie większą trudność w kontekście

konieczność uzupełniania nabywania praw do utworów audiowizualnych wyprodukowanych przed powstaniem pola udostępnianie w Internecie sprawia samo dotarcie do podmiotów uprawnionych lub ich spadkobierców. Producenci utworów audiowizualnych (którzy w stosunku do utworów powstałych w okresie PRL stanowią zamknięty nie niezbyt rozbudowany katalog podmiotów) zazwyczaj nie nabywają zgód na korzystanie z wkładów twórczych do tych utworów od współtwórców na nowych polach eksploatacji, co rodzi konieczność „podwójnego” nabywania praw, okupionego dodatkowo znacznymi nakładami czasowymi i finansowymi przeznaczonymi na „czyszczenie” praw. W tym kontekście NInA dostrzega konieczność wypracowania nowych praktyk przy zwiększeniu zaangażowania organizacji zbiorowego zarządzania, które, posiadając najbardziej rozbudowany katalog informacji na temat twórców, mogłyby inicjować nabywanie takich zgód od osób uprawnionych, a następnie pośredniczyć w pobieraniu należnego z tego tytułu oraz z tytułu eksploatacji w Internecie wynagrodzenia.

Kolejnym, istotnym również z punktu widzenia powyżej przedstawionych trudności tematem, który mógłby stać się przedmiotem grupy roboczej powołanej przez Komisję, jest ciągły brak harmonizacji w obszarze UE katalogu twórców i współtwórców utworów audiowizualnych. Z uwagi na fakt, że wiele utworów audiowizualnych powstaje w między europejskich koprodukcjach, brak takiego katalogu utrudnia zarówno korzystanie z utworów, jak i egzekwowanie praw przez osoby uprawnione.

Kolejnym zagadnieniem, które NInA rekomenduje jako potencjalny obszar działania Komisji w zakresie zmian w prawie autorskim, z punktu widzenia inicjatyw z zakresu masowej digitalizacji i udostępniania online, wydaje się przeprowadzenie analizy istniejącego w prawie europejskim katalogu wyjątków i ograniczeń od praw wyłącznych dla instytucji zajmujących się udostępnianiem dziedzictwa kulturowego, pod kątem ich zgodności z rzeczywistością „cyfrową”. Przykładowo art. 28 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. kreujący wyjątek dla archiwów, bibliotek i szkół umożliwia tym instytucjom udostępnianie swoich zbiorów dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek. W takie terminale działające w obiegu zamkniętym umożliwiają dostęp do zbiorów ograniczonej liczbie odbiorców i mogły by skutecznie zostać zastąpione poprzez umożliwienie dostępu do zbiorów za pośrednictwem sieci Internet w obiegu zamkniętym – jedynie dla wybranych grup użytkowników dla celów edukacyjnych i naukowych, weryfikowanych każdorazowo systemem rejestracji oraz na podstawie unikatowych haseł i loginów. Taki system znacząco rozszerzyłby liczbę potencjalnych odbiorców, a jednocześnie nadal pozostawałby systemem zamkniętym, tworzonym dla celów publicznych i nienaruszającym granic dozwolonego użytku. W obliczu pojawiających się w całej Europie, w tym również w Polsce inicjatyw zwiększenia dostępu do zasobów publicznych proponowane rozwiązanie wydaje się mało radykalne, a jednocześnie spełniające postulat większej dostępności zasobów.

NInA wyraża nadzieję, że podjęta przez Komisję inicjatywa znajdzie odzwierciedlenie w konkretnych propozycjach zmian legislacyjnych dostosowujących istniejące ramy prawne do cyfrowych treści.

Z-ca Dyrektora NInA
Jarosław Czuba